

Bilden av en terrorist

Thérèse Bennshagen

Anders Behring Breivik är ett känt namn i Norden. Det massmord som han utförde den 22 juli 2011 på Utøya skakade inte bara om det norska och de övriga nordiska samhällena utan gav även terrorismen ytterligare ett ansikte. Breiviks dåd är långt ifrån det enda terroristdåd som media har rapporterat om den senaste tiden, snarare verkar dessa öka. Trots medias ständiga rapporteringar och det flitiga användandet av orden terrorism och terrorist, finns det ingen allmänt accepterad och allestädes rådande definition av terrorism. Det råder oenighet gällande vem som är en terrorist, vem som likt en frihetskämpe kämpar för en bättre värld och vem som bara är en galning. Avsaknaden av en bestämd definition gör begreppets innebörd desto mer kontextuellt och trots att ingen bestämd definition finns används begreppen terrorism och terrorist som om det vore så. Dessutom blir denna avsaknad viktig när vi ser till hur politiskt laddade orden är. När USA:s tidigare president George W. Bush valde att starta ett krig mot terrorn rådde det inte konsensus om vad det exakt innebar men det fick ändå oerhörda politiska konsekvenser.

Ytterligare en aspekt av begreppets svårdefinierbarhet är att det inte heller råder konsensus ifall en person måste tillhöra ett nätverk för att kunna kallas terrorist. Den stereotypa bilden av en terrorist är idag för många en muslimsk fundamentalistisk man som är med i någon av de större och mer kända terroristorganisationerna. Trots detta finns det många forskare inom forskningsfältet terrorism som hävdar att terroristhandlingar även kan utföras av individer som inte har någon direkt koppling till en organisation.

I den här artikeln argumenterar jag för att avsaknaden av en bestämd definition av terrorismbegreppet får politiska konsekvenser och jag vill därför bättre förstå hur begreppet används och tolkas. Detta har jag gjort genom att undersöka hur två olika fält förstår och diskuterar terrorism. Inledningsvis har jag undersökt vad forskare om terrorism säger när de dels diskuterar avsaknaden av en bestämd definition av begreppet, dels när de debatterar kring ensamvargterrorism. Jag har i den undersökningen identifierat centrala namn, verk och artiklar inom forskningsfältet om terrorism och sedan sammanställt de teman och idéer som har varit återkommande. Det andra fältet jag har undersökt är det mediala. Jag valde ett specifikt terrordåd – Breiviks massmord den 22 juli 2011 på Utoya och i Norges regeringskvarter – och undersökte hur media rapporterade om detta. Denna rapportering var, inte oväntat, väldigt omfattande och bred. För att avgränsa valde jag därför att fokusera på svensk dagspress, mer specifikt *Svenska Dagbladet* och *Dagens Nyheter*. I enlighet med studiens syfte undersöktes endast artiklar som beskrev gärningsmannen (terroristen) samt orsaker och motiv till händelsen. Genom att undersöka hur dessa två olika sfärer – forskningen och det mediala – använder sig av och tolkar terrorismbegreppet kan de likheter och skillnader som då framträder ge oss en mer fullständig bild av hur vi ska tolka och förstå terrorismbegreppet bättre. När jag i återstoden av artikeln refererar till ”forskare” avser jag forskningsfältet om terrorism och när jag refererar till ”media” avser jag min undersökning av *Svenska Dagbladets* och *Dagens Nyheter*s rapportering om Breivik

Temat ”en av oss” var ständigt återkommande i medias rapportering kring Breivik. Den stora frågan verkade många gånger vara hur en man som var en del av det norska samhället, och som på ytan såg ut att tillhöra det, kunde attackera samma samhälle. Jag valde därför i denna studie att applicera en media-framingteori för att grundligare adressera det återkommande temat. Media-framing handlar om att media väljer att ”rama in” ett ämne genom att fokusera vissa aspekter på bekostnad av andra som utelämnas. På så sätt reduceras ämnets komplexitet och läsaren får istället ett paket som är enklare

att förstå och ta till sig. En sådan ram är exempelvis ”jaget vs. de andra”.¹ Den handlar om att en av de mest grundläggande dragen hos människor är att vi delar upp världen i vi och dem. Även journalister tenderar att fokusera mer på nyheter som sker nära då människor ofta tänker i banor som: ”hur påverkar detta mig”. ”Jaget vs. de andra”-analysen är genomgående i min undersökning av medias rapportering om Breivik då de ofta pratar i termer om huruvida han var ”en av oss”. På vilka sätt detta görs utvecklar jag djupare i slutet av artikeln.

Inledningsvis kommer jag att presentera studiens första block: forskarna. Jag skriver då om de teman som studien identifierat, dels angående vad forskare skriver om när de debatterar terrorismbegreppet, dels vad forskare skriver om angående vad ensamvargsterrorism är. Därefter går jag in i studiens andra block: media. Studien har där identifierat ett antal teman i vad media rapporterade om angående Breivik och hans dåd. Efter detta dyker artikeln ner i studiens teori för att djupare analysera medias rapportering av Breivik. Slutligen går jag igenom de likheter och skillnader som studien funnit i hur forskare och media tolkar och använder sig av begreppet terrorism. Avsaknaden av en bestämd definition av begreppet är, som tidigare nämnts, problematisk. Syftet med genomgången av likheterna och skillnaderna är att ge en bättre inblick i hur terrorismbegreppet förstås.

Terrorism – ett i grunden omtvistat begrepp

Forskningsfältet om terrorism har ökat markant sedan terrordådet mot World Trade Center i New York den elfte september 2001, men går egentligen ännu längre tillbaka, och det finns ett hav av litteratur inom fältet. En del av detta fält behandlar begreppets svårdefinierbarhet och hur det tolkas och används. Det är denna del av forskningen som jag i min studie har valt att se närmare på. Forskarna som skriver om detta är överlag överens om att det inte finns

---

¹ Boydston, Amber E., Glazier, Rebecka, Rebecka A., ”A Two-Tiered Method for Identifying Trends in Media Framing of Policy Issues: The Case of the War on Terror”, *The Policy Studies Journal*, vol. 41, no. 4, s. 2013, s. 707-736.

en allmänt accepterad och allestädes rådande definition, och de försöker därför bringa klarhet i det. Huvudsakligen diskuterar de varför terrorism är så svårdefinierbart, de undersöker olika källor för att hitta gemensamma nämnare bland definitionerna samt försöker skilja terrorism från andra typer av politiskt våld.

Vissa av forskarna menar att terrorism är ett i grunden omtvistat begrepp och att diskussioner kring dess betydelse aldrig leder fram till ett svar.² Andra menar istället att terrorism i grunden är politisk kommunikation och att syftet med terrorism är möjligheten att kunna skicka ett budskap.³ Media spelar här en viktig roll då det är de som sprider detta budskap.⁴ Fler diskussioner om vad som är terrorism väcks när det även diskuteras huruvida det kan handla om terrorism när en enskild person agerar på eget bevåg. Ska dessa enskilda personer inkluderas blir begreppet mycket bredare och gränserna otydligare. För var går då skillnaden mellan en ensam terrorist, en skolskjutare eller bara en galen man?

Historiskt sett ses terrorism som en kollektiv och organiserad aktivitet. Därför har forskare fokuserat mycket på bland annat gruppdynamiker, karismatiska ledare, ideologisk träning och indoktrinering. Det har forskats om hur individer radikaliseras inom en grupp men inte hur de radikaliseras *utan* en grupp.⁵ Löow, Kaplan & Malkki menar dock att den ensamma "hämnaren" har dykt upp i varje tidsepok och i varje kultur.⁶ De menar vidare att dessa ensamvargterrorister är extrema manifestationer av ett slags

---

² Weinberg, Pedahzur & Hirsch-Hoefler, "The Challenges of Conceptualizing Terrorism", *Terrorism and Political Violence*, 2004, vol. 16, s. 777-794.

³ Wight, Colin, *Rethinking Terrorism: terrorism, violence and the state*, Palgrave Macmillan, London, 2015, s. 390.

⁴ Wight, 2015, s. 181-182.

⁵ Spaaij, R. F. J., *Understanding Lone Wolf Terrorism: global patterns, motivations and prevention*, Springer, Dordrecht, 2012, s. 3-4.

⁶ Kaplan, Löow & Malkki, "Introduction to the Special Issue on Lone Wolf & Autonomous Cell Terrorism", *Terrorism and Political Violence*, 2014, vol. 26, issue 1, s. 4.

”superman” som tros vara nästintill omöjlig att upptäcka och kapabel till att åsamka stor skada.⁷

Även sociologen Ramón Spaaij beskriver ensamvargsterrorism som ett gammalt fenomen, i synnerhet om vi ser på det som en form av ”propaganda by deed”. Spaaij menar att ledarlöst motstånd har förespråkats och använts av ett flertal olika aktörer: kristna och muslimska fundamentalister, militanta anarkister och djurrätts- och miljörättsaktivister.⁸

I denna studie har jag identifierat fem övergripande teman över vad som nämns när forskare debatterar vad som är terrorism. Det första temat är att det är ett i grunden ifrågasatt problem där otydliga gränser gör det oklart var det börjar eller slutar. Ett annat stort tema är att ordet är tydligt politiskt. Det är politiskt värdeladdat, används som ett politiskt verktyg och som politisk kommunikation. Det tredje temat är dess historiska arv. Det fjärde temat är frågan om huruvida vi kan nå konsensus. Här går åsikterna bland forskarna isär och vissa av dem menar att vi aldrig kommer att komma dit, medan andra hävdar att vi måste göra det för att ens kunna bekämpa terrorism. Det femte temat är att det som särskiljer terrorism från andra former av politiskt våld är att det riktar in sig på civila.

I studien har även fem övergripande teman inom forskning för ensamvargsterrorism identifierats. Det första är att det handlar om ”supermännen” som är svåra att upptäcka men som därför kan åsamka stor skada. Det andra temat är frågan om ifall ensamvargsterroristerna är en del av en kommunitet. Många som benämns som ensamvargsterrorister har inspirerats av en större ideologi eller tidigare tillhört en politisk organisation och frågan blir då hur stor roll den kommuniteten har spelat för gärningsmannen. Det tredje temat är internet. Det skrivs då om internets viktiga roll i att ge konkreta råd, men också i att ge en känsla av sammanhang och syfte för ensamvargsterroristerna. Det fjärde temat är att det centrala är individens agenda och att det kan handla om individualiserade ideologier. Det

---

⁷ Ibid, s. 3-4.

⁸ Spaaij, 2012, s. 23-25.

sista temat är att dessa ensamvargsterrorister kan ha olika politiska bakgrunder.

Bilden av Breivik

Som tidigare nämnts var rapporteringen kring Breivik väldigt omfattande i svensk press. Jag valde ut sju nyhetsartiklar och fem resonerande artiklar (det vill säga ledare, krönikor, debattartiklar och dylikt). Syftet med dessa artiklar är att de ska ge en bild av *hur* media tolkade det som hände och inte *vad* som objektivet hände. Jag valde inte fler än tolv artiklar dels eftersom det är en kvalitativ studie, dels då artiklarna efter ett tag repeterar varandra. Jag använder artiklar från *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet* publicerade främst dagarna efter dådet (den 24-28 juli 2011). De enstaka gånger jag använder artiklar som är publicerade senare beror detta på att dessa på ett bra sätt beskriver mina frågor.

Ett stort tema som dök upp var hur Breivik var som person, om han led av eventuell psykisk ohälsa, och hur väl dessa faktorer stämmer eller inte stämmer in på bilden av vem som är en terrorist. Media ger en ganska blandad bild av Breivik. En stor del handlar om huruvida han var psykiskt sjuk eller inte.⁹ Det finns flera uttalanden från experter och diskussioner kring huruvida en psykiskt sjuk man hade kunnat göra det Breivik gjorde: "[...] om det

---

⁹ Can, Mustafa. Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08; Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Kjöllér, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Löfgren, Emma. Experter: Terrorister är rätt ord. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25; Mannheimer, Lars, Jacobsson, Susanne & TT. Mördarens manifest beskriver attentaten. *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Sjöholm, Gustav & Henzlert, John. Säpo granskar terrormanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25; TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26.

verkligen är rimligt att tänka sig att en psykossjuk och otillräknelig person förmår planera ett dubbelattentat av den kaliber som drabbade Norge.”¹⁰

En del artiklar skrev om en psykotisk, narcissistisk man som levde i sin egen värld.¹¹ Andra texter går emot detta och en artikel skriver att det är svårt att dölja en blommande psykos och att hans terrordåd, som var resultatet av flera års förberedelser, inte kunde vara resultat av några av de imperativa, ögonblicksutlösta röster som en person under pågående psykos har svårt att kämpa emot.¹² Det diskuterades även om Breiviks barndom, personliga egenskaper hos honom och hur han ser på sig själv och sin roll i världen: ”En blyg och tystlåten kille som iförd sin hemmasydda dräkt visar omvärlden sin förkrossande potential.”¹³ En av artiklarna hämtar utdrag från en gammal klasskamrat som beskriver Breivik som en snäll, vanlig kille som gillade att klä sig i amerikanska hip-hopkläder men som hade grävt ner sig i en vanvettig politisk analys.¹⁴ Media rapporterade även om en isolerad man som aldrig lyckats hävda sig på traditionella manliga arenor och som hade en pappa som

---

¹⁰ Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08; Kjöllner, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30.

¹¹ Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Kjöllner, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26.

¹² Kjöllner, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30.

¹³ Berge, Lars. Vårt samhälle föder terrorism. *Svenska Dagbladet*. 2011-08-09; Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08; Kjöllner, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25; TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26.

¹⁴ Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08; Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25; TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26.

vänt honom ryggen.¹⁵ Media ger långt ifrån en enhetlig bild av vem Breivik är som person och huruvida de beskrivningarna skulle bekräfta eller inte att han är terrorist.

Andra teman som dök upp när jag granskade medias rapportering var Breivik som del av ett politiskt fenomen. De pratar då mycket om de ”ensamma männen” och internets roll för dessa. De beskriver internet som en plats som kan röra upp mer känslor och där dessa män kan uppleva att de är en del av en global rörelse, men även en plats där de kan få praktiska tips: ”En ensam terrorist behöver alltså inte känna sig ensam och kan i realiteten ha både praktisk och moraliskt stöd.”¹⁶ Media skriver om att dessa ensamma män är extra utsatta, oftast på kant med tillvaron, ofta arbetslösa eller lågutbildade och att de har utvecklat ett hat mot samhället.¹⁷

En av artiklarna refererar till och med till Breivik som ett välkänt scenario för Marvelseriefans och placerar in honom under gruppen: hämndlystna män i en ensam kamp mot ett samhälle i förfall. Artikeln vill pålysa att Breivik har en del likheter med de hjältar som finns i Marvelserierna.¹⁸ Det diskuterades i artiklarna vad dessa män inspirerades av och de kom i fallet Breivik fram till att det var högerextremism och deras hat mot demokratin som inspirerade honom och som fick honom att exempelvis grunda en egen Tempelriddarorder.¹⁹ Dessutom kopplade media ihop honom med andra

---

¹⁵ Berge, Lars. Vårt samhälle föder terrorism. *Svenska Dagbladet*. 2011-08-09.

¹⁶ Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Sjöholm, Gustav. Ensamma terrorister besvärande. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-28; Sjöholm, Gustav & Henzlert, John. Säpo granskar terrormanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25.

¹⁷ Karam, Salam. Hatet mot demokratin. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24.

¹⁸ Berge, Lars. Vårt samhälle föder terrorism. *Svenska Dagbladet*. 2011-08-09.

¹⁹ Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Karam, Salam. Hatet mot demokratin. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25; Kjöllner, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga

högerextremistiska våldsutövare såsom Oklahombombarna och Lasermannen.²⁰

Medias vilja att koppla ihop Breivik med andra personer och organisationer är intressant då det så tydligt går emot att det skulle handla om en ensam psykiskt sjuk galning. Media diskuterade även Breiviks syfte och många artiklar skrev om att han var medveten om vad han gjorde och att attentaten var ett sätt för honom att marknadsföra sitt manifest.²¹ Att han ville kommunicera ett budskap till samhället och planerade att bli gripen för detta.²² De skriver att Breivik ville ändra det politiska Norge genom våld.²³

Slutligen diskuterade även media ifall Breivik kunde anses vara ”en av oss”. De citerade personer som menade att han inte var som någon av oss, men

---

männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Löfgren, Emma. Experter: Terrorister är rätt ord. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Mannheimer, Lars, Jacobsson, Susanne & TT. Mördarens manifest beskriver attentaten. *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Sjöholm, Gustav. Ensamma terrorister besvärande. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-28; Sjöholm, Gustav & Henzlert, John. Säpo granskar terrormanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25; TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26.

²⁰ Kjölller, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24.

²¹ Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08; Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Kjölller, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Löfgren, Emma. Experter: Terrorister är rätt ord. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25; Mannheimer, Lars, Jacobsson, Susanne & TT. Mördarens manifest beskriver attentaten. *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Sjöholm, Gustav & Henzlert, John. Säpo granskar terrormanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25.

²² Forsström, Anders. Bedöms vara störd – inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26.

²³ Sjöholm, Gustav & Henzlert, John. Säpo granskar terrormanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25.

även andra personer som hävdade att Norge fostrat honom och att vårt samhälle föder terrorism.²⁴ De skrev även om att han diskuterades annorlunda än vad man gör med islamistiska fundamentalister, även om "[...] retorik, planläggning och psyke skiljer sig inte nämnvärt från en muslimsk fundamentalist är det som om vi bedömer dessa spegelbilder fundamentalt olika."²⁵

”Vår terrorist”

Innan jag sammanfattar de likheter och skillnader som studien identifierat i hur media och forskare behandlar begreppet terrorism ska vi dyka ner i mediaframingteorin ”jaget vs. de andra” och applicera den på medias rapportering av Breivik. När media skrev om vem Breivik var beskrev de honom många gånger som ”en av oss” genom att bland annat beskriva honom som en vanlig snäll kille.²⁶ När de gör detta drar de Breivik närmare in i ”jaget” – att han var ”en av oss”. Men media beskriver honom även flera gånger som en psykotisk man som upplever sig i krig med en värld som inte förstår honom.²⁷ När de skriver på detta sätt drar de istället honom längre bort till ”de andra”. Som tidigare nämnts beskriver media Breivik även många gånger under kategorin ”ensamma män”. Det är män som, även om de finns i vårt samhälle,

---

²⁴ Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Löfgren, Emma. Experter: Terrorister är rätt ord. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25; TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26.

²⁵ Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08.

²⁶ Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25.

²⁷ Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08; Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Kjöllner, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26.

inte upplevs vara en del av det utan istället har sökt sig till ett annat globalt samhälle.²⁸ När de gör detta dras Breivik tydligt till ”något annat”, även om han finns i vårt samhälle.

Flera gånger när Breivik analyseras vill media placera honom hos en högerorganisation, en politisk åsikt eller andra likasinnande personer. En artikel placerar in Breivik bland högerextremisterna och skriver om dessa som demokratins motståndare och att Breiviks dåd var en attack mot demokratin.²⁹ Detta är intressant då demokrati behandlas som något grundläggande i Norge och på så sätt görs Breivik icke-norsk och således en del av ”de andra”. Här avvisas han inte bara till ett odefinierbart ”de andra”, utan ”de andra” undersöks och definieras i detta fallet. På så sätt dras ”de andra” närmare för att undersöka hur någon som verkade vara som ”en av oss” egentligen inte alls var det.

Även om media flera gånger beskriver Breivik som psykiskt sjuk, hävdar de i andra artiklar att han egentligen var helt medveten om vad han gjorde och att han hade en större plan.³⁰ De skriver en hel del om hans manifest,

---

²⁸ Berge, Lars. Vårt samhälle föder terrorism. *Svenska Dagbladet*. 2011-08-09; Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Karam, Salam. Hatet mot demokratin. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Mannheimer, Lars, Jacobsson, Susanne & TT. Mördarens manifest beskriver attentaten. *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Sjöholm, Gustav. Ensamma terrorister besvärande. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-28.

²⁹ Karam, Salam. Hatet mot demokratin. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25.

³⁰ Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08; Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Kjöllner, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30; Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Löfgren, Emma. Experter: Terrorister är rätt ord. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26; Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25; Mannheimer, Lars, Jacobsson, Susanne & TT. Mördarens manifest beskriver attentaten. *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Sjöholm, Gustav &

vilket stärker bilden av att det finns en politisk agenda bakom dåden.³¹ Här lyfts Breivik in i "jaget" och hans handlingar blir ytterst relevanta för "oss" då han pekade på att något var fel med vårt samhälle. Breivik blir en del av "jaget" då han var delaktig i vårt samhälle och ville förändra det, men även en del av "de andra" då han slog mot "vårt" samhälle. Några av artiklarna tar explicit upp frågan om ifall Breivik var "en av oss". En artikel skriver om att Norge har fostrat honom vilket gör honom till "en av oss".³² En annan artikel tar upp att vi bryr oss mer om Breivik just för att han är "en av oss".³³

Media-framingramen "jaget vs. de andra" fångar in varför Breiviks dåd blev så stort i svenska medier och varför det lades ner så mycket möda på att diskutera vem han egentligen var och varför han gjorde det han gjorde. Fallet Breivik gavs så stort medialt utrymme dels då dåden skedde nära oss, dels då han verkade vara som oss. Därav det stora intresset i att diskutera huruvida han var "en av oss" eller en del av "de andra", huruvida han var psykiskt sjuk eller inte samt huruvida han var han samhällskritiker eller bara en terrorist.

En mans terrorist – en annan mans frihetskämpe

Resultatet av studien har stärkt det jag diskuterar i inledningen: att det inte finns en allmänt accepterad och allestädes rådande definition av terrorism. Även om begreppet används flitigt hos både forskare och i media, ges olika innebörder både mellan de två sfärerna men också inom dem. Studien har visat gemensamma nämnare hos media och forskare, men även skillnader dem emellan. Några av likheterna är att de båda skriver om de så kallade "supermännen" för vilka internet spelar en signifikant roll, och att de båda

---

Henzlert, John. Säpo granskar terrorismmanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25.

³¹ Mannheimer, Lars, Jacobsson, Susanne & TT. Mördarens manifest beskriver attentaten. *Dagens Nyheter*. 2011-07-24; Sjöholm, Gustav & Henzlert, John. Säpo granskar terrorismmanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25.

³² Mannheimer, Lars. "Min vän Anders" - berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25.

³³ Can, Mustafa, Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08.

lyfter frågan om huruvida dessa män är en del av en kommunitet eller ej. Andra gemensamma nämnare hos media och forskare är att de både menar att den politiska avsikten är central och att terrorister kan ha olika politiska bakgrunder.

Det blev snabbt tydligt i studien att den största skillnaden mellan hur dessa två sfärer diskuterar terrorismbegreppet är att media behandlar terrorism som att det redan finns en bestämd definition medan forskare ifrågasätter det. Har media nått konsensus om vad begreppet betyder? Medan forskare vänder och vrider på begreppet och diskuterar vad som får rymmas i det och vad som inte får det, använder media begreppet utan att någon gång definiera vad det är de skriver om när de använder ord som terrorism och terrorist. Media diskuterar därför heller inte den historiska kopplingen utan ger istället läsaren bilden av att det är ett modernt problem. Att media inte diskuterar avsaknaden av en bestämd definition av begreppet gör att de då heller inte diskuterar hur vi ska nå konsensus. Som nämnts är detta återkommande inom forskarnas diskussioner och de lyfter bland annat att en global definition måste klargöras för att verkligen tackla problemet. Forskare lyfter här även frågan om vem som ska ha definieringsmakten. En tredje aspekt i att media inte definierar vad de skriver om är att de heller inte definierar vilka som är terroristernas mål. Forskare däremot skriver att det som är distinkt för terrorister är att de riktar in sig på civila mål, till skillnad från att rikta in sig på politiska eller militära mål.

Andra stora skillnader i hur media och forskare behandlar begreppet terrorism är i hur de skriver om personen – terroristen. Media lade, till skillnad från forskarna, stor vikt vid att diskutera Breiviks personlighet och hans psyke. Dessutom diskuterar media mycket frågan om ifall Breivik – terroristen – var ”en av oss”. Här var det delade åsikter. En del menade att han inte var som någon av oss medan andra påstod att han definitivt var ”en av oss” och en man som Norge har fostrat. Enligt media-framingteorin ”jaget vs. de andra” är detta inte oväntat då det ligger i människans natur att dela in världen och människor i ett ”vi” och ett ”dom”.

Hur media och forskare väljer att skriva om terrorism och terrorister är väldigt politiskt, då begreppet i sig är politiskt. Det handlar om politiskt våld och de åtgärder som tas mot terrorism är politiska. Därför är dessa viktiga aktörer i förmanet av hur människor förstår terrorism. Här har media en viktigare roll då fler människor konsumerar mediala artiklar än forskningsartiklar. Det är viktigt att lyfta att även om media inte har en bestämd definition får den det indirekt i hur de väljer att skriva om det, vilka som lyfts fram som terrorister och vad som sägs om dessa personer. Det säger även något om vad det är för problem vi har och hur vi ska och får tackla det.

Referenser

- Berge, Lars. Vårt samhälle föder terrorismen. *Svenska Dagbladet*. 2011-08-09. <http://www.svd.se/vart-samhalle-foder-terrorismen> (Hämtad 2016-04-14).
- Boydston, Amber E., Glazier, Rebecca A., "A Two Tiered Method for Identifying Trends in Media Framing of Policy Issues: The Case of the War on Terror", *The Policy Studies Journal*, Vol. 41, No. 4, 2013, s. 707-736.
- Can, Mustafa. Breivik-diagnosen är naiv. *Svenska Dagbladet*. 2011-12-08. <http://www.svd.se/breivik-diagnosen-ar-naiv> (Hämtad 2016-04-14).
- Forsström, Anders. Bedöms vara störd- inte sjuk. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26. <http://www.dn.se/nyheter/varlden/bedoms-vara-stord-inte-sjuk/> (Hämtad: 2016-04-14).
- Kaplan, Jeffrey, Heléne Löw & Leena Malkki, "Introduction the the Special Issue on Lone Wolf and Autonomous Cell Terrorism", *Terrorism and Political Violence*, 2014, Vol. 26, Issue 1, p. 1-12.
- Karam, Salam. Hatet mot demokratin. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25. <http://www.svd.se/hatet-mot-demokratin> (Hämtad 2016-04-14).
- Kjöller, Hanne. Breivik: Är nazism en sjukdom? *Dagens Nyheter*. 2011-11-30. <http://www.dn.se/ledare/signerat/breivik-ar-nazism-en-sjukdom/> (Hämtad 2016-04-14).
- Lodenius, Anna-Lena. Hur ska vi identifiera de ensamma farliga männen? *Dagens Nyheter*. 2011-07-24. <http://www.dn.se/arkiv/debatt/hur-ska-vi-identifiera-de-ensamma-farliga-mannen/> (Hämtad 2016-04-14).

- Löfgren, Emma. Experter: Terrorist är rätt ord. *Dagens Nyheter*. 2011-07-26. <http://www.dn.se/nyheter/varlden/experter-terrorist-ar-ratt-ord/> (Hämtad 2016-04-14).
- Mannheimer, Lars, Jacobsson, Susanne & TT. Mördarens manifest beskriver attentaten. *Dagens Nyheter*. 2011-07-24. <http://www.dn.se/nyheter/varlden/mordarens-manifest-beskriverattentaten/> (Hämtad 2016-04-14).
- Mannheimer, Lars. ”Min vän Anders” – berättelsen om en mördare. *Dagens Nyheter*. 2011-07-25. <http://www.dn.se/nyheter/varlden/min-van-anders-berattelsen-om-en-mordare/> (Hämtad 2016-04-14).
- Sjöholm, Gustav. Ensamma terrorister besvarande. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-28. <http://www.svd.se/ensamma-terrorister-besvarande> (Hämtad 2016-04-14).
- Sjöholm, Gustav & Henzlert, John. Säpo granskar terrormanifest. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-25. <http://www.svd.se/sapo-granskar-terrormanifest> (Hämtad 2016-04-14).
- Spaaij, R. F. J., *Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention*, Springer, Dordrecht, 2012.
- TT. Åsgård: Breivik är inte galen. *Svenska Dagbladet*. 2011-07-26. <http://www.svd.se/asgardbreivik-ar-inte-galen> (Hämtad 2016-04-14).
- Weinberg, Pedahzur & Hirsch Hoefler, ”The Challenges of Conceptualizing Terrorism”, *Terrorism and Political Violence*, 2004, vol. 16, p. 777-794.
- Wight, Colin, *Rethinking Terrorism: Terrorism, Violence and the State*, Palgrave Macmillan, London, 2015.

